

Mira Sörmark

Hur socialtjänsten fick ansvar för att förändra våldsutövares beteende

How the personal social services came to be responsible for changing the violent behavioural patterns of perpetrators of men's violence

Research has illustrated how victims of men's violence became the responsibility of the Swedish Personal Social Services (PSS) and how its organisational conditions have professionalised and circumscribed practice for both victims and perpetrators. Since 2021, the responsibility of the PSS has been extended to include changing the violent behavioural patterns of perpetrators. The aim of this study has therefore been to explore the background of this legislation by asking how perpetrators of violence became the responsibility of the PSS. Following Bacchi's *Whats the Problem represented to be*-approach, I analyse representations of the problem in different policies. Three phases are identified, stretching from late 1990 to 2021, when perpetrators of men's violence are discussed on the political agenda and the PSS is given increased responsibility. First, the problem is not seen as the responsibility of the PSS; nevertheless, thereafter it is given some responsibility. Finally, in the last phase, the municipalities are given legislative responsibility. The problem thus transforms from initially being seen as caused by gender order and family problems to a behavioural issue that can be solved with treatment. In conclusion, I discuss possible explanations for why the PSS has been given responsibility for perpetrators of men's violence. These include the limited number of actors the legislator had available, the Swedish history of men's violence as a social problem and the knowledge base and practice that had developed over the years within the PSS. Finally, I discuss why the legislation has been realised as treatment. Overall, I argue that treatment for perpetrators of men's violence existed in the emerging support field targeting men, which was then taken over and thereby professionalised by the PSS.

Keywords: Men's Violence Against Women, Policy Analysis, Treatment, Social Services Act, WPR-Approach

Mira Sörmark är socionom och doktorand i socialt arbete vid Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet.

Kontakt: mira.sormark@socarb.su.se

Inledning

Sedan augusti 2021 har socialtjänstlagen en ny paragraf som reglerar kommunernas ansvar för våldsutövare i nära relationer (5 kap. 11 a §). Där fastslås att till socialtjänstens uppgifter hör att *verka för att den som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende*. Enligt propositionen som ligger till grund för ändringen är samtal och behandlingsarbete den insats som socialtjänsten ska erbjuda våldsutövare för att de ska kunna förändras (Prop. 2020/21:163, s. 20–21). I den här policyanalysen försöker jag klarlägga bakgrunden till lagtexten – hur det gick till när socialtjänsten fick ett ansvar för våldsutövarna. Avslutningsvis diskuterar jag tänkbara förklaringar till att socialtjänsten fått ett lagstadgat ansvar och varför det i praktiken realiserats i form av samtalsbehandling för våldsutövare.

Den svenska socialtjänstens arbete med mäns våld

Flera forskare har studerat hur mäns våld mot kvinnor (hädanefter mäns våld) uppkommer som ett samhällsproblem i Sverige (Wendt Höijer, 2002; Nilsson, 2009) och hur socialtjänsten över tid fått ett utökat ansvar för våldsutsatta kvinnor och barn (Ljungwald, 2011). I början av 2000-talet genomförs flera förändringar i socialtjänstlagen som utvidgar kommunernas ansvar för våldsutsatta kvinnor. Ljungwald (2011) har tolkat det som ett uttryck för symbolpolitik som syftat till att signalera mäns våld som ett alltmer angeläget socialt problem.

I takt med att mäns våld blivit ett ansvarsområde för kommunerna så har flera forskare intresserat sig för hur integreringen av arbetet med våldet inom socialtjänstens organisation formar det praktiska arbetet med stöd till våldsutsatta (Mattsson, 2013; Ekström, 2016; Helmersson, 2017; Lundberg, 2018; Lundberg & Stranz, 2019; Lundberg & Bergmark, 2021). Arbetet med våldsutsatta har ursprungligen praktiserats av kvinnojourer som byggs upp av frivilligt arbete inom en platt organisation som värderar systerskap och politisk kamp (Helmersson, 2017). Det kan kontrasteras mot socialtjänstens hierarkiska organisation vilken vilar på värden som professionalitet och neutralitet. Det förutsätter specialiserad utbildning och där individuell behandling och stödsamtal är det konkreta redskap socialarbetarna har för att förändra sociala problem (Sjögren, 2018). Lundberg och Stranz (2019) skriver att svenskt socialt arbete värderar stöd till familjer, samarbete mellan föräldrar och förebyggande insatser framför skyddsåtgärder. I det praktiska sociala arbetet med våld utmanas på så sätt dessa kärnvärden eftersom arbetet med våld historiskt sett betonar maktskillnader och intressekonflikter inom familjer (Lundberg & Stranz, 2019).

Samtidigt som arbetet med våld i nära relationer alltmer införlivats i socialtjänstens organisation så har frågans strukturella och politiska betoning fått ge vika (Mattsson, 2013; Helmersson, 2017; Lundberg & Stranz, 2019; Hoppstadius, 2020). Men arbetet med mäns våld i Sverige inkluderar inte enbart våldsutsatta utan nu

även de som utövar våldet. Sverige har en lång och betydelsefull politisk tradition av att rikta insatser till män för att främja jämställdhet mellan könen (Hearn m.fl., 2012). Begreppet jämställdhet lyfts fram av flera som viktigt för Sveriges nationella självbild (Törnqvist, 2006; Eduards, 2023). I den statliga utredning (SOU 2015:155) som föregick Sveriges senaste nationella strategi för att bekämpa och förebygga mäns våld mot kvinnor finns en uttalad ambition att åstadkomma ett paradigmskifte i samhällets respons på mäns våld. I stället för att enbart rikta stöd, hjälp och insatser till offren, då våldet redan skett, vill man förebygga våldet innan det inträffat genom att rikta ljuset mot de som är bärare av problemet – våldsutövarna.

Men att bekämpa mäns våld genom insatser till förövarna är kontroversiellt (Lundberg, 2018). Desamma gäller beslutet om att förlägga ansvaret på socialtjänsten. En invändning mot detta har varit att man flyttar resurser från arbetet med våldsutsatta kvinnor och barn genom att erbjuda välfärdstjänster till våldsutövare. Andra har argumenterat för att det är en viktig del av ett preventivt arbete och att det innebär en möjlighet att nå offer som inte själva söker hjälp (Lundberg, 2018).

När socialtjänsten 2021 fick ett lagstadgat ansvar för att verka för att våldsutövarna ska förändra sitt beteende var det många som förstod det som behandlingsarbete, vilket framgår av den mängd remissvar på utredningen som låg till grund för lagändringen (SOU 2018:37). Remissvaren uppmanar till vidare utredning av gränsdragningar kring hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens olika skyldigheter i frågan. Sveriges Kommuner och Regioner skrev att psykoterapeutisk behandling är en insats som delvis ligger utanför socialtjänstens ansvarsområde och som gränsar till hälso- och sjukvårdens domän (Norén & Eriksson, 2017). Behandling för våldsutövare i sig är också ifrågasatt eftersom det har liten bevisad effekt. Trots att insatsen utvärderats över flera decennier, både i svenska och internationella studier samt av olika aktörer som forskare och myndigheter, framstår evidensen för olika varianter av interventionen som små, osäkra, tveksamma eller rent av frånvarande (Babcock m.fl., 2004; Gondolf, 2004, 2011; Smith Stover m.fl., 2009; Akoensi m.fl., 2012; Hamilton m.fl., 2012; SBU, 2018; Berg Nesset m.fl., 2019; Arce m.fl., 2020; Socialstyrelsen, 2020).

I tidigare etnografiska studier har jag med olika ansatser undersökt socialtjänstens arbete med våldsutövare. Studierna bygger på deltagande observationer av gruppbehandling för våldsutövande män (Sörmark, 2019) och intervjuer med professionella som arbetar med klientgruppen (Sörmark m.fl., 2023). Mot bakgrund av de tidigare resultaten har fler frågor om socialtjänstens arbete med våldsutövande män väckts. En av dem är hur det kommer sig att ansvaret för att våldsutövare ska förändra sitt beteende har lagts på socialnämnderna. En följdfråga, som jag diskuterar avslutningsvis, är varför socialtjänsten i många fall valt samtalsbehandling som åtgärd för att förändra männens beteende. De tidigare studierna i projektet har visat hur socialtjänstens profession och organisatoriska villkor formar arbetet med mäns våld,

vad som är möjligt att göra och vilka åtgärder som kan användas i det dagliga arbetet. I förlängningen är det en konsekvens av att man på politisk och lagstiftande nivå valt att placera ansvaret just hos socialnämnderna. Jag menar att det i sin tur väcker frågan om hur det kommer sig att socialtjänsten fick ett lagstadgat ansvar för våldsutövare. Flera har studerat hur frågan om våldsutsatta kvinnor och barn antagit skepnaden av ett socialt problem i Sverige och hur socialnämnderna fick ansvar för dem (Wendt Höijer, 2002; Nilsson, 2009; Ljungwald, 2011). Men ingen har ännu utforskat hur arbetet med våldsutövare kom att betraktas som ett ansvarsområde för socialnämnderna. En granskning av bakgrunden till den nya lagstiftningen kan ge en förklaring till de båda frågeställningarna i studien. Dels gäller det frågan om hur ansvaret kom att placeras på socialnämnden, dels frågan om varför det i många fall realiserats i form av att socialtjänsten ger samtalsbehandling till våldsutövare. Jag menar att det kan fördjupa vår förståelse av socialtjänstens arbete med mäns våld.

Teori

I det här projektet har jag använt Bacchis (2009) teori *what's the problem represented to be?* vilken är utformad för policyanalyser. Bacchi intresserar sig för hur något antar formen av ett problem mot bakgrund av vissa antaganden eftersom sättet som vi tolkar och förstår sociala problem formar deras tillblivelse och vilka lösningar som framträder som logiska. Policyer ses som försök att påföra en särskild mening till sociala fenomen och dessa bör inte betraktas som en avspeglning av yttre faktum. Bacchi menar att policyer är en del av de skapelseprocesser där sociala problem blir till, vilka får kännbara materiella och levda effekter för dem som berörs (Bacchi, 2009). I teorin intar lösningarna på sociala problem en särställning eftersom de hårbärgerar en viss förståelse av problemen. Vad man exempelvis föreslår bör göras med våldsutövare kan förstås som ett svar vilket förutsätter en särskild formulering av ett problem. På så sätt kan vi genom att studera och arbeta oss bakåt ifrån lösningarna få kunskap om vilka problemformuleringar som dessa förutsätter.

Sammanfattningsvis kan sägas att Bacchis teori utgör ett kritiskt och dekonstruerande analytiskt verktyg som möjliggör tolkningar av policytexter som kulturella artefakter. Texternas innebörd betraktas inte som essenser utan i stället som konstruktioner där olika maktanspråk konkurrerar om tolkningsföreträde. Genom att sätta citationstecken kring det som konstrueras som sanningar i policyer kan vi avtäcka maktanspråk och se oss själva i ett historiskt ljus.

Bacchi (2009) har utformat sex frågor att ställa vid en policyanalys av sociala problem. I det här arbetet är det främst fråga 1–4 som tillämpas. Den första frågan, *Hur beskrivs och förstås problemet?* syftar till att beskriva och vilar på argumentet att våra tolkningar och förståelser av ett problem får konsekvenser för vilka lösningar som

framträder som logiska. Den andra frågan, *Vilka antaganden understödjer problemförståelsen?* syftar till att analysera de bakomliggande antaganden som formar vår förståelse för sociala problem och vilken kunskap som gör att beskrivningarna uppfattas som begripliga eller sanna – vilket möjliggör att en viss världsåskådning framträder. Den tredje frågan är *Hur har den här förståelsen av problemet uppstått?* Frågan har två ärenden. Dels söker den att identifiera den särskilda historiska utveckling som lett fram till att en viss förståelse av ett problem och dess lösning framträtt och vunnit företräde, dels de konkurrerande förståelser som existerat bredvid denna och som hade kunnat resultera i en annorlunda konstruktion av problemet. Frågan uppmanar till en slags utgrävning av de kvalitativa språng i historien då avgörande beslut fattades. Den fjärde frågan är *Vilka tystnader finns, vad ryms inte inom problemförståelsen?* Syftet är inte bara att visa på att det går att tänka annorlunda än vad som beskrivs i policyer utan också att visa hur diskursen begränsar förståelsen: att den kringskär vad vi kan tänka och begripliggöra, hur vi uppfattar oss själva och andra, genom hur den utestänger andra perspektiv.

Metod

Policyanalysen som återges i den här texten är en del av en etnografi som utforskar socialtjänstens arbete med män som utövat våld mot kvinnor. I de tidigare studierna har jag genomfört deltagande observationer av gruppbehandling för våldsutövande män (Sörmark, 2019) och intervjuer med professionella som arbetar med klientgruppen (Sörmark m.fl., 2023). Det är mot bakgrund av resultaten i de tidigare studierna som fler frågor väckts om arbetet med våldsutövande män. En av dem är hur det kommer sig att ansvaret för att våldsutövare ska förändra sitt beteende har lagts på socialnämnderna. En följdfråga är varför socialtjänsten i många fall har realiserat lagtextens skrivelse om att verka för att förändra ett beteende till samtalsbehandling, vilket jag diskuterar avslutningsvis i artikeln. I den här studien har jag genomfört en policyanalys av texter som ligger till grund för den nya lagstiftningen, i syfte att försöka besvara dessa frågor.

Eftersom socialtjänstens ansvarsområden regleras i lag och är föremål för politiska beslut (Brante m.fl., 2019) ges vid handen att relevanta källor för studien utgörs av olika typer av policyer som adresserar mäns våld och/eller socialtjänstens ansvar för mäns våld. Jag har använt mig av Bacchi (2009) för att ur olika förarbeten gräva fram hur en viss förståelse av våldsutövarna och vad som bör göras med dem trätt fram. Bacchi (2009) skriver om urvalet att det oftast är nödvändigt att läsa flera olika typer av texter som relaterar till policyer och lagar för att få en fullödlig bild av problemformuleringen. Eftersom ett ändlöst antal texter skulle kunna ha relevans understryker hon att själva insamlandet, bearbetandet och valet av texter i sig är en analytisk

men också tolkande process varigenom vi kan förstå hur ett problem tar form. På så sätt har en förutsättning för urvalet varit en omfattande läsning av en mängd texter som offentliga utredningar, propositioner, remissvar, nationella kartläggningar, avhandlingar, regeringsuppdrag samt flera dokument och projektutvärderingar från Socialstyrelsens arkiv.

För att besvara frågeställningarna formulerades olika sökord såsom *män som utövar våld mot kvinnor* och *socialtjänstens ansvar för våldsutövare*. Avsikten med att formulera sökorden var att sökandet efter information i olika texter om dem skulle kunna leda fram till svaret på frågeställningen. Vid val av texter har sökorden varit vägledande på så sätt att det är information om dessa företeelser som aktivt söks och guidat läsningen av alla källor som utgör studiens empiri.

För att skapa mig en överblick har jag bearbetat materialet genom att klippa ut stycken som innehåller sökorden och fogat samman dem till en tidslinje. Genom att klarlägga det historiska förloppet från uppkomst till slut har jag kunnat urskilja faser då behandling av våldsutövare förs upp på den politiska agendan samt när socialtjänsten får ett utökat ansvar för problemet och dess lösning.

De dokument som ligger till grund för analysen återfinns i tabell 1.

Tabell 1

SOU 1995:60 Kvinnofrid	Den första statliga utredningen som handlar om mäns våld mot kvinnor
Prop. 1997/98:55 Kvinnofrid	Här anslås medel till verksamheter som riktar sig till våldsutövare
SOU 2004:121 Slag i luften: en utredning om myndigheter, mansvåld och makt	Här uppdras att göra en nationell kartläggning av verksamheter för våldsutövare. Vidare föreslås också att det ska inrättas kommunala enheter som arbetar både med våldsutövare och våldsutsatta
Prop. 2005/06:155 Makt att forma samhället och sitt eget liv: nya mål i jämställdhetspolitiken	I den här propositionen, som bygger på utredningen ovan, föreslås också att det ska inrättas enheter inom socialtjänsten som ska arbeta med våldsutövare och våldsutsatta
Mäns våldsutövande – barns upplevelser: en kartläggning av interventioner, kunskap och utvecklingsbehov	Rapport av den nationella kartläggningen av verksamheter
SOU 2006:65 Att ta ansvar för sina insatser: socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor	Här uttalas våldsutövarna som en grupp som socialtjänsten kommer i kontakt med varför de bör äga ansvar för gruppen
Prop. 2006/07:38 Socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor	Vägledande kommentar. Skrivelsen om att socialtjänsten har ett ansvar för att ta ett helhetsgrepp om alla i en familj där våld förekommer leder till att flera kommuner börjar att arbeta med våldsutövare
Istanbulkonventionen 2011	Europarådets juridiskt bindande konvention som uppdrar åt de undertecknande staterna, däribland Sverige, att vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder för att inrätta program för våldsutövare
SOU 2018:37 Att bryta ett våldsam samt beteende: återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld	Den första statliga utredningen om våldsutövarna. Föreslår att socialtjänsten bör få ett lagstadgat ansvar för våldsutövare
Prop. 2020/21:163 Förebyggande av våld i nära relationer	Förslag om att socialtjänsten bör få ett lagstadgat ansvar för våldsutövare
5 kap. 11 a § Socialtjänstlagen	Lag från 2021 som reglerar socialtjänstens ansvar för våldsutövare

I tabellen finns samtliga lagtexter som reglerar socialtjänstens ansvar för våldsutövare och vägledande författningskommentarer. Men även propositioner och offentliga utredningar som på något sätt fått konsekvenser för socialtjänstens arbete med gruppen har inkluderats, som exempelvis proposition 2005/06:155 och SOU 2006:65. Bacchi ger flera handfasta råd för hur man praktiskt bör gå till väga inför en analys. Ett sätt att identifiera en problemrepresentation kan vara att titta på hur finansiella medel riktas i policyer, vilka lösningar som understöds ekonomiskt. Därför finns proposition 1997/98, SOU 2004:121 samt den nationella kartläggningen *Mäns vålds-*

utövande: barns upplevelser med i analysen eftersom de är exempel på hur medel betalas ut till verksamheter som arbetar med män som utövar våld samt kartläggning av dessa verksamheter. Ur texterna som visas i tabell 1 har jag klippt ut stycken som innehåller information om sökorden och klistrat in dem i ett eget dokument som jag organiserat kronologiskt. För att möjliggöra en analys har jag till dessa stycken av förarbeten, lagar och kartläggningar ställt Bacchis (2009) första fyra frågor och skrivit ner de svar som jag kunnat utläsa.

Resultat

I den här delen beskriver jag den historiska utvecklingen på lagstiftande nivå som lett fram till att socialtjänsten fick ett ansvar för våldsutövare. Jag har identifierat tre olika faser då våldsutövare och olika åtgärder diskuteras samt då socialtjänsten får ett utökat ansvar. En sammanfattande översikt av resultat ges nedan i tabell 2.

Tabell 2

	Period 1 1993 till och med tidigt 2000-tal	Period 2 Tidigt 2000-tal	Period 3 2011 till och med 2021
Problembeskrivning och begrepp	Mäns våld mot kvinnor är ett samhällsproblem	Mäns våld mot kvinnor är ett samhällsproblem men även ett familjeproblem	Våld i nära relationer är ett samhällsproblem som kan lösas med att individer får behandling
Antaganden	Våldet orsakas av könsmaktsordningen men också av individualpsykologiska orsaker	Könsmakt och individualpsykologiska orsaker men även familjeperspektiv på våldet	Individens våldsamma beteenden orsakar våld
Lösningar i förhållande till socialtjänsten	Lösningar på problemet med våldsutövare betraktas inte som en fråga för socialtjänsten	Socialtjänsten bör inrätta specialiserade enheter som arbetar med både våldsutövande män och våldsutsatta kvinnor och barn	Lagstadgat ansvar för att förändra våldsutövares beteende. Samtal och behandlingsarbete
Hur uppstod problembeskrivningen? Vem driver på den?	FN Den socialdemokratiska regeringen	De socialdemokratiska och borgerliga regeringarna	EU (Istanbulkonventionen) Den socialdemokratiska regeringen
Tystnader			Könsmaktsperspektivet och familjeperspektivet trängs undan mot slutet
Konsekvenser för socialtjänsten	Ses inte som ett ansvarsområde för socialtjänsten	Socialtjänsten får ett visst ansvar genom författningskommentarer	Socialtjänsten får ett lagstadgat ansvar

1993–2001

1993 sjösätts FN:s första konvention om avskaffandet av mäns våld mot kvinnor, vilket kommer att leda till att frågan om mäns våld förs upp på den politiska agendan i Sverige. Genom artikel fyra förbinder sig de undertecknande vid att skyndsamt utveckla policyer för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, vilket ger omedelbara återverkningar på nationell nivå. Samma år tillsätts en svensk kommission som ska göra en översyn av frågor som rör mäns våld. 1995 publiceras den första statliga offentliga utredningen på området, *Kvinnofrid* (SOU 1995:60). Flera forskare har studerat vilka förståelser av våldet som utredningen och propositionen kan sägas spegla (Wendt Höijer, 2002; Nilsson, 2009; Helmersson, 2017). Helmersson (2017) skriver att även om *Kvinnofrid* på vissa ställen tydligt ger uttryck för ett könsmaktsperspektiv på våldet, vacklar lagstiftaren mellan olika förklaringsmodeller, vilket kan tolkas som att flera problembilder existerar sida vid sida. I Kvinnofridspropositionen 1997/98:55, s. 63, adresseras våldsutövarna för första gången:

Det är angeläget att öka kunskapen hos män om våldet mot kvinnor och att stödja män som söker sig till mansjourer och andra organisationer som arbetar med dessa frågor. Sveriges Mansjourers Riksorganisation (SMR) och det femtontalet lokala mansjourer som är anslutna till riksorganisationen, arbetar i huvudsak med frågor som rör männens roll i samband med skilsmässor samt i vårdnads- och umgängesfrågor. I viss utsträckning har jourerna dock börjat erbjuda behandling eller andra insatser för män som utövat våld mot kvinnor. Regeringen anser det viktigt att denna verksamhet kan utvecklas och stödjas.

Här beskriver lagstiftaren frågan om våldsutövarna som angelägen. Regeringen understryker vidare vikten av att verksamheter som erbjuder behandling eller andra insatser utvecklas och stöttas. Första gången som våldsutövarna diskuteras på lagstiftande nivå nämns också behandling som en tänkbar lösning. Behandling förekommer här, men även under de andra studerade perioderna, tillsammans med andra diffusa skrivelser som insatser, åtgärder, metoder och förebyggande arbete. Vad detta konkret kan innebära preciseras inte. I den här propositionen föreslår regeringen att pengar ska betalas ut till frivilliga organisationer som arbetar med behandling eller andra insatser. Det kommer att leda till att det några år senare växer fram ett stödfält av frivilliga organisationer och olika myndighetssamarbeten som arbetar med våldsutövare (Eriksson m.fl., 2006). Bacchi (2009) skriver att ett sätt att frilägga bakomliggande antaganden till problembeskrivningen är att fokusera på konstruktionen av olika kategorier i texterna eftersom dessa påför en särskild mening som understödjer vissa problembeskrivningar. Till skillnad från texter som kommer efter 2010 används inte könsneutrala kategorier utan regeringen skriver fram män som förövare medan

kvinnor förstås som offer för mäns våld. Det här kan tolkas som att det även finns en feministisk förståelse av våldet i propositionen tillsammans med mer individorienterade ansatser som att behandla.

Till skillnad från i dag, finns dock inga skrivelser som talar för att våldsutövarna eller behandling av män skulle vara en fråga för socialtjänsten. Tvärtom ges Kriminalvården uppdraget att i samråd med Socialstyrelsen kartlägga och utvärdera befintliga metoder för behandling av dömda män.

Sammanfattningsvis kan konstateras att våldsutövarna förs upp på Sveriges lagstiftande agenda under den här perioden, vilket sannolikt påverkats av att Sverige, genom undertecknandet av FN:s konvention, förbundit sig att utveckla policyer för att bekämpa mäns våld. Lagstiftaren diskuterar för första gången behandling som en åtgärd för våldsutövarnas problem. Det anslås medel att ansöka om för den som vill bedriva verksamheter som riktar sig till dessa män, vilket kommer att bidra till att ett stödfält av verksamheter växer fram under de kommande tio åren.

2003–2007

Jämfört med 1990-talet kommer socialtjänsten genom flera vägledande författningskommentarer under den här perioden att få ett utökat ansvar för våldsutövarna.

Arbetet mot mäns våld som uppdrogs i Kvinnofredspropositionen 1997/98:55 följs upp med en ny utredning, SOU 2004:121: Utredarna konstaterar att en kartläggning behöver göras av verksamheter som riktar sig till våldsutövande män för att se om dessa kan vara en resurs i det fortsatta arbetet mot mäns våld:

Verksamheter för våldsutövande män har under senare år etablerats på flera håll, men de har i mycket liten utsträckning utvärderats. Utredningen bör utvärdera de verksamheter som finns i dag och särskilt studera i vilken utsträckning de bygger på en utgångspunkt om mäns ansvar för våldet och med vilka metoder våldsproblematiken bör bearbetas. Utredningen bör också se om verksamheter för våldsutövande män kan vara en resurs i arbetet med att motverka mäns våld mot kvinnor på nationell, regional och lokal nivå ... (s. 238)

Uppdraget går till forskaren Maria Eriksson m.fl. (2006). Av redovisningen av det nationella kartläggningsuppdraget framkommer att det rör sig om 50 verksamheter samt att de flesta vuxit fram sedan 1996, ungefär samtidigt som det varit möjligt att söka medel hos Socialstyrelsen, vilket anslogs i Kvinnofredspropositionen. Sedan insatser riktade mot våldsutövare nämndes första gången har det vuxit fram ett fält av stödverksamheter för männen. Kännetecknande för fältet är att till skillnad från stödet som riktar sig till våldsutsatta så är verksamheterna som riktar sig till våldsutövare inte sprungna ur en feministisk tradition. Snarare är det volontärer med socio-

nom- eller psykoterapeututbildning som står för kunskapen om arbetet med männen (Eriksson m.fl., 2006). Att man bestämmer sig för en översyn av verksamheterna som riktar sig till våldsutövande män kan förstås som ett led i att problemet framträder som mer angeläget (Bacchi, 2009).

Utöver kartläggningsuppdraget av stödverksamheter föreslås i SOU 2004:121 och dess proposition (2005/06:155) att det ska inrättas kommunala enheter som är specialiserade på våld och där man arbetar med både offer och förövare. På så sätt är det här den första gången på lagstiftande nivå som våldsutövare omnämns som ett ansvar för socialtjänsten:

Utredningen föreslår att alla kommuner inrättar enheter med inriktning på mäns våld mot kvinnor och barn. Dessa enheter ansvarar för det konkreta arbetet med våldsutsatta kvinnor och barn och våldsutövande män. (SOU 2004:121, s. 231)

2001 fick socialtjänsten ett utökat ansvar för våldsutsatta kvinnor, vilket kan förstås som en viktig omständighet när man nu argumenterar för att kommunerna bör etablera särskilda enheter för arbetet med mäns våld som även bör inkludera våldsutövarna. I propositionen (2005/06:155) står också att man vill avvakta den särskilda utredningen om socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor. Den publiceras 2006 (SOU 2006:65). Trots att insatser till våldsutövare egentligen går utanför uppdraget understryker utredarna på flera ställen hur viktiga sådana är eftersom dessa är ett led i förebyggandet av våld:

Att närmare beakta männen som utövar våld och insatser för dessa ingår inte i utredningens uppdrag. Vi vill dock i korta ordalag kommentera detta område ... Behovet av ökade kunskaper om männen som utövar våld påtalas generellt i dessa rapporter, likaså att det behövs mer fokus på och åtgärder för männen ... Flera påpekar också att insatser för männen är ett viktigt förebyggande arbete. Det kan förhindra att mannen utövar våld i kommande relationer. (s. 24)

Ett antal män söker däremot hjälp hos mansmottagningar och dylikt för att få hjälp med att förändra sitt beteende. En del av de män som utövar våld kan också, likt några av de våldsutsatta kvinnorna, vara klienter hos socialtjänsten med anledning av andra orsaker och våldet kan uppdagas efterhand under pågående kontakt. Socialtjänsten kommer också i kontakt med männen i samband med familjerättsliga frågor, som inte sällan uppstår i familjer där mannen utövar våld mot kvinnan. Kort sagt, män som misshandlar finns inom ramen för socialtjänstens verksamhet eller kommer i kontakt med denna – vare sig man vill eller inte och oavsett eventuella kontakter med rättsväsendet. (s. 225)

2006 använder utredarna, tillsatta av den socialdemokratiska regeringen, för första gången begreppet att *förändra sitt beteende*, en formulering som 2021 ska bli lag. Socialtjänsten bör ansvara för insatser till våldsutövarna eftersom de är den instans som kommer i kontakt med dessa män. Bärande i argumentationen för varför socialtjänsten bör ansvara för våldsutövare är att de kommer i kontakt med de här männen därför att de ofta är pappor. I likhet står i proposition 2005/06:155 att det våld som man syftar till att motverka är *mäns våld mot kvinnor och barns utsatthet i familjer där det förekommer våld* (s. 77). Slutligen uttalas även i proposition 2006/07:38, vilken bidrar till att insatser till våldsutövande män blir en integrerad del av flera kommuners arbete mot våld, att våldsutövare är ett ansvar för socialtjänsten eftersom man bör ta ett helhetsgrepp om alla i familjer där det finns våld samt att insatser till män är ett förebyggande arbete:

För att motverka mäns våld mot kvinnor är det viktigt att man inte bara inriktar insatser mot de män som redan utövar våld mot kvinnor. Det är lika viktigt att också inrikta sig på åtgärder för de män som finns i riskzonen att begå brott i syfte att de aldrig skall nå dithän. Utgångspunkten är att få männen att ta ansvar för och förstå vidden av sina handlingar. Därför behövs verksamheter som syftar till att medvetandegöra mäns ansvar, attityder och värderingar samt att hjälpa de män som utövar våld att upphöra med det. Förebyggande arbete är viktigt också för att förhindra att mannen utövar våld i en ny relation. En våldsutsatt kvinna kan dessutom vara mer motiverad att söka och acceptera hjälp att förändra sin situation om hon vet att också mannen erbjuder hjälp. Om mannen är förälder är det viktigt att få honom att inse att hans våldshandlingar också drabbar barnen. Inser han detta och upphör med våldet kan han också vara en del i barnens välmående och hälsa. Det kan dessutom vara ett led i att förhindra att även nästa generation utövar våld i nära relationer. (s. 23–24)

Regeringen konstaterar att insatser som riktar sig till våldsutövande män är en viktig del i arbetet för att bekämpa och förebygga mäns våld mot kvinnor. I detta sammanhang har socialtjänsten ett ansvar för att ta ett helhetsgrepp om frågan och se till att hela familjen får den hjälp och det stöd som respektive person behöver. (s. 25)

Regeringen föreslår sedan att ytterligare medel bör anslås för att stödja och utveckla insatser och metoder för våldsutövande män (Prop. 2006/07:38, s. 45).

Sammanfattningsvis, till skillnad från då våldsutövare diskuterades för första gången, kommer utredare och lagstiftare under 2000-talet att betrakta våldsutövarna alltmer som ett ansvar för socialtjänsten. Bärande i argumentationen för det är att socialtjänsten redan har ett ansvar för de våldsutsatta kvinnorna och barnen som utökas till att omfatta våldsutövarna eftersom kommunerna träffar dessa män i egenskap av att

de är pappor. Det är våld i familjer som uppfattas som problematiskt och socialtjänsten arbetar traditionellt sett med familjeomsorg. Mäns våld uppfattas också som ett hot mot barns välfärd. Det skulle kunna förstås som att man adderar tyngd till frågan genom att knyta den till barns skyddslöshet. Men förmodligen också att man betraktar problemet som ett samhällsproblem där förståelser kopplade till kön och makt fortfarande äger sin relevans. Ett exempel på det är att både de socialdemokratiska och borgerliga regeringarna, i likhet med hur man verkar ha förstått problemet på 1990-talet, skriver våldsutövande män och våldsutsatta kvinnor och barn. Återkommande skriver bägge regeringar under den här fasen att mäns våld har omvandlats från att ses som en privat angelägenhet till ett samhällsproblem varför det är rimligt att samhället erbjuder stöd (Prop. 2006/07: 38). Andra argument som också förs fram är att kommunerna har det yttersta ansvaret för medborgarna i kommunen. Lösningen behandling, som förekom för första gången på 1990-talet, finns inte med uttryckligen i de lagstiftande dokumenten under den här perioden. I stället används *åtgärder* och *förebyggande arbete*. Hittills har arbetet med våldsutövare praktiserats av frivilliga organisationer eller i samarbete mellan olika myndigheter. Till dessa vänder sig socialtjänsten för att inhämta kunskap eftersom flera nu hörsammar uppmaningen om att inrätta specialiserade enheter där man även arbetar med våldsutövare.

2011 till och med 2021

Under den här sista fasen kommer socialtjänstens ansvar för våldsutövare till slut att lagstadgas.

I och med att det saknas en lagtext som explicit reglerar ansvarsfrågan kommer de vägledande författningskommentarerna om helhetsgrepp om familjer och kommunala specialiserade våldsenheter att leda till stora variationer i socialtjänstens arbete (SOU 2018:37). Vissa kommuner utformar specialiserade enheter för arbetet med våld, där arbetet med våldsutövare är en integrerad del, utifrån tolkningen av lagstiftningen att arbete med utsatta och förövare är del av samma mynt. Andra erbjuder inga insatser till män utifrån tolkningen att de enbart har ett lagligt ansvar att ge stöd och hjälp åt våldsutsatta (SOU 2018:37).

2011 händer dock något som ska öka trycket på Sverige att reglera ansvarsfrågan i lag. Europarådet publicerar sin första juridiskt bindande konvention som reglerar staternas arbete med mäns våld, Istanbulkonventionen, vilken Sverige undertecknar. Genom artikel 16 punkt 1 förbinder sig de undertecknande länderna vid att

vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att inrätta eller stödja program som syftar till att förövare som har utövat våld i hemmet ska lära sig att inte bete sig våldsamt i mellanmänniska relationer i avsikt att förebygga ytterligare våld och förändra ett våldsamt beteendemönster.

I konventionen formulerar EU våldet som en konsekvens av ett beteende och beteendemönster. Den formuleringen och begreppet beteende kommer senare att bli lagtext i Sverige men innan dess kommer de att förekomma på flera ställen i svenska utredningar och lagförslag. Här blir det tydligt att våldet uppfattas som en konsekvens av att människor beter sig våldsamt, att det är det beteendemönstret som måste förändras och program som syftar till att ändra detta är del i ett förebyggande av våld, vilket kan förstås som ett uttryck för en individorienterad syn på problemet och hur det bör hanteras.

2017 tillsätts en särskild utredare i Sverige som bland annat ska utreda behovet av separat lagstiftning som reglerar socialtjänstens ansvar för våldsutövare. 2018 kommer den första statliga utredningen som handlar om våldsutövare (SOU 2018:37) och 2020 kommer propositionen. Bland annat föreslås att det ska finnas en ny bestämmelse i socialtjänstlagen som reglerar socialtjänstens ansvar. Regeringen inleder med att beskriva utgångspunkterna för Sveriges arbete med våld (Prop. 2020/21:163):

Ansträngningarna hittills har tenderat att hantera våldets konsekvenser snarare än dess orsaker. Enligt strategin är regeringens ambition att verka för en omorientering, från ett reaktivt till ett proaktivt förhållningssätt, och att främja utvecklingen av effektiva åtgärder för att förhindra både att våld utövas och att våld upprepas. Fokus ska genomgående sättas på den eller de som utövar våld och de som har bäst förutsättningar att stoppa det. (s. 10–11)

Våldet kan förhindras genom effektiva åtgärder riktade mot den som är problemets kärna – våldsutövaren. De här argumenten upprepas på flera ställen i propositionen:

Förslagen är ett led i stödet till enskilda i det förebyggande arbetet för att minska våld i nära relationer samt att förhindra återfall av våld mot närstående på såväl kort som lång sikt. Personer som utövar våld mot närstående får genom förslaget om socialnämndens ansvar bättre förutsättningar för att upphöra med sitt våldsamma beteende. Personer som får insatser i ett tidigt skede har oftast bättre förutsättningar för att ändra sitt beteende. (s. 54)

Här återkommer den socialdemokratiska regeringen till formuleringen av våldet som ett beteende, i likhet med Istanbulkonventionen. I lagförslaget (Prop. 2020/21:163) finns vidare en särskild rubrik där det står om vad socialtjänsten konkret ska erbjuda till våldsutövare, närmare bestämt insatser som grundar sig i samtal och behandling:

Vad socialnämnden ska göra för att verka för att personer som utsätter närstående för våld ska ändra sitt beteende

... För personer som utsätter eller har utsatt närstående för våld kan det beroende på individens förutsättningar bli aktuellt för socialnämnden att erbjuda olika slags insatser som grundas på samtal. Exempel på hur socialnämnden kan verka för att personer som utsätter närstående för våld ska upphöra med våldet är bl.a. påverkans- och behandlingsarbete, stödjande samtal och information om våld. (s. 20–21)

SOU 2018:37 och proposition 2020/21:163 resulterar till sist i en ny paragraf i socialtjänstlagen, 5 kap. 11 a §:

Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende.

Vilken förståelse av problemet och dess lösning kan uttydas mot slutet av den studerade perioden? Vilka antaganden vilar det på? Finns det perspektiv som tystnar? I EU:s konvention och i den svenska lagen samt författningskommentaren gestaltas mäns våld främst som ett beteendeproblem vilket socialtjänsten bör försöka förändra med behandlingsarbete, samtal och information om våld. Den beskrivningen kan tolkas som att den vilar på ett antagande om att våldet är ett individuellt problem, en gestaltning som framträder starkare i kontrast mot att våldet inte längre beskrivs som en konsekvens av att män har mer makt än kvinnor. De begrepp som används är inte längre *män som utövar våld mot kvinnor* utan i stället avkönnade kategorier som *personer, individer, den som utsätter* eller *våldsutövare, närstående* och *våldsutsatta*. En tystnad i det studerade materialet kan på så sätt tolkas som att kön, makt och samhällsstrukturer äger sin relevans då problemet börjar diskuteras på 1990-talet för att sedan trängas undan mot slutet. Även perspektivet på våldsutövarna som fäder konstrueras som mindre angeläget efter 2010. I stället beskrivs våldet på flera andra sätt i utredningen som låg till grund för lagändringen (SOU 2018:37). Som en fråga om jämställdhet, ett brott, ett folkhälsoproblem men också som att det är ett samhällsproblem. Att det fortfarande finns en syn på våldet som en form av samhällsproblem kommer till uttryck då regeringen refererar till tidigare skrivelser (Prop. 2006/07:38) om att mäns våld gått ifrån att betraktas som en privat angelägenhet till ett samhällsproblem samt att kommunen genom 2 kap. 1 § har det yttersta ansvaret för invånarna. En ny skrivelse har dock tillkommit och det är med hänvisning till Istanbulkonventionens påbud att vidta lagstiftande åtgärder för att utveckla program som syftar till att lära våldsutövare att inte bete sig våldsamt. På så sätt kan vi uttolla att EU:s konvention spelat en viktig roll när man nu föreslår att socialtjänsten

bör ansvara för att verka för att den som utsätter närstående för våld ska få hjälp att förändra sitt beteende. I propositionen nämns på flera ställen begrepp som åtgärder, förebyggande åtgärder eller helt enkelt andra insatser men det skrivs aldrig ut i de studerade texterna vad detta konkret kan innebära. I förhållande till vad socialtjänsten praktiskt är ålagda är det mest konkreta förslaget samtal och behandling (Prop. 2020/21:163).

Diskussion

I den här avslutande delen diskuterar jag tänkbara förklaringar till att socialtjänsten fick ett lagstadgat ansvar för våldsutövare och varför detta många gånger i praktiken realiserats i form av samtalsbehandling för män. Tidigare studier har visat hur mäns våld går från att ses som ett fenomen inom den privata sfären till att föras upp på den politiska agendan som ett samhällsproblem (Wendt Höijer, 2002; Nilsson, 2009). Forskning i socialt arbete har visat hur socialtjänsten fick ansvar för våldsutsatta (Ljungwald, 2011). Ett av den här studiens kunskapsbidrag är att den tar vid ungefär där tidigare slutat, då 1990-talet går in i ett nytt millenium, och nagelfar den utveckling som leder fram till att ansvar för våldsutövare inkluderas i samhällets och socialtjänstens arbete.

Viktigt att understryka är att det sedan 1990-talet föreslagits och vidtagits en mängd olika åtgärder för att hantera mäns våld. Några exempel är inrättandet av ett särskilt kunskapscenter (Nationellt centrum för kvinnofrid), Socialstyrelsens utredningar av dödsfall då någon mördas av en partner, skyddade boenden för kvinnor, nationella telefonlinjer för våldsutsatta och våldsutövare samt besöksförbud för våldsutövare. I SOU 2018:37 utreddes en mängd olika typer av insatser och förslag som exempelvis tillfälligt boende för våldsutövare. Socialtjänstens ansvar för gruppen bör inte betraktas som hela lösningen utan som en av alla de strategier som samhället använder för att bekämpa mäns våld. Arbetet ligger på flera aktörer och praktiseras på flera sätt. Exempelvis ansvarar Manscentrum för den nationella stödtelefonen för våldsutövare och behandling ges även inom Kriminalvården till män dömda för våldsbrott.

En av förklaringarna till att socialtjänsten får ett ansvar är att när Sverige undertecknar Istanbulkonventionen (2011) blir man tvungen att vidta lagstiftningsåtgärder för att placera ansvaret för beteendeförändrande åtgärder och program någonstans. Lagstiftaren har då ett begränsat antal samhällsorgan som kan tänkas förvalta ett sådant ansvar. Kriminalvården arbetar redan med behandling av dömda män men ambitionen är att intensifiera Sveriges arbete och att fånga upp fler än de som kommer i kontakt med rättsväsendet. Kvar återstår valet mellan socialtjänsten som hanterar sociala problem och hälso- och sjukvården som hanterar medicinska.

Mäns våld har i Sverige en historia av att betraktas som ett samhällsproblem, vilket delvis har att göra med att kvinnojoursrörelsen fått gehör för sin tolkning av problemet (Helmersson, 2017). Att förlägga ansvaret till hälso- och sjukvården vore ytterst att definiera problemet som en fråga om medicinsk eller psykisk avvikelse vilket sannolikt hade väckt ett starkt motstånd givet problemets historia som just ett samhällsproblem. I valet mellan de olika samhällsaktörerna framstod socialtjänsten sannolikt som det bästa alternativet för att hantera problemet, som det under år formulerats. Vid tiden för utredningen av ansvarsfrågan, 2017, hade det även sedan tidigt 2000-tal byggts upp en kunskapsbas och olika verksamheter inom kommunerna som börjat arbeta med våldsutövare. Det kan dels ses som en konsekvens av vad som konstaterats i propositionen 2006/07:38 att socialtjänsten har ett ansvar att ta ett helhetsgrepp om familjer där det förekommer våld. Men också att man i tidigare utredningar fastslagit att det är socialtjänsten som i egenskap av sitt arbete med familjer utgör den största kontaktytan och därmed potentialen för att fånga upp flest våldsutövare. Kunskapsbasen för och professionaliseringen av arbetet har också byggts upp genom att man sedan början av 2000-talet inrättat specialiserade enheter inom socialtjänsten där man arbetar både med förövare och offer för mäns våld. Det innebär att socialtjänsten genom sitt ansvar för våldsutsatta förvärvat en kunskap och byggt upp en praktik kring arbetet med våld (Ljungwald, 2011). På så sätt skulle ett placering av ansvaret hos hälso- och sjukvården inte bara skära sig mot hur man i Sverige tidigare betraktat problemet utan det skulle även innebära att inte ta till vara den kunskap och praktik som under flera år utvecklats inom socialtjänsten. Mot bakgrund av frågans politiska historia, det begränsade antalet tänkbara aktörer och den befintliga kunskap och praktik som vuxit fram hos kommunerna framstod troligen socialtjänsten som lämplig för uppgiften att förvalta det lagstadgade ansvaret för våldsutövare som Sverige enligt Istanbulkonventionen förbundit sig till.

Att lagtextens ordalydelse många gånger realiserats i form av behandling i socialtjänstens praktiska verksamhet kan ses som en professionalisering (Brante m.fl., 2019) av det arbete som bedrivits inom socialtjänsten sedan tidigt 2000-tal. Men den kan även ses som en professionalisering av det arbete mot mäns våld som ännu tidigare bedrevs inom ramen för olika myndighetssamarbeten och av frivilligorganisationer, vilka växte fram efter att medel anslogs i slutet på 1990-talet. De stödformer som då erbjöds var samtal, ofta med män i grupp. I kartläggningen av stödfältet som genomfördes i början av 2000-talet uppgav de flesta av både frivilliga organisationer och intervjuade inom ramen för myndighetssamarbetena att deras grund för arbetet med mäns våld vilade på eller inspirerades av den norska stiftelsen Alternativ till våld (Eriksson m.fl., 2006). Flera svenska mottagningar fick direkt handledning av de psykologer som grundade ATV (Eriksson m.fl., 2006). Stiftelsen har även i samarbete med svenska mottagningar tagit fram konceptet *ickevåldsgrupp*, som går ut på samtal

om våldet bland våldsutövare i en grupp ledd av två terapeuter (Eriksson m.fl., 2006). ATV skiljer sig ifrån det svenska kvinnojourarbetet inte bara genom att man redan från början riktat sig till både våldsutsatta och våldsutövare. I kontrast har det svenska arbetet med våldsutsatta haft en starkare förankring inom den feministiska rörelsen som härleder våldets orsaker till en fråga om makt och orättvisa samhällsstrukturer (Eriksson m.fl., 2006; Helmersson, 2017). ATV leddes då som nu av psykologer vilka bedriver psykoterapeutiskt behandlingsarbete för att förändra individer, vilket har präglat det svenska stödfält som växte fram och som riktar sig till män. På så sätt har arbetet med våldsutövare redan från början bedrivits med en svagare förankring i feministiska strukturella perspektiv och i större utsträckning inspirerats av aktörer som förespråkar mer individorienterade åtgärder likt samtalsbehandling. Med andra ord: stödformerna fanns inom ramen för frivilligorganisationernas och myndighets-samarbetenas arbete. De kom sedan att övertas av socialnämnderna då ansvaret för våldsutövarna succesivt utvidgades. Men Sverige har även en lång och unik tradition av att arbeta med män och att rikta insatser till män för att främja jämställdhet mellan könen och motverka våld (Hearn m.fl., 2012). Vidare kan översättningen även ses som en konsekvens av att man valt att förlägga ansvaret till socialtjänstens organisation vars främsta professionella redskap är just samtal (Sjögren, 2018). Men också som ett sätt att leva upp till det lagen föreskriver (Sörmark m. fl. 2023). I lagen står att våldsutövare ska få hjälp av socialnämnden att förändra ett beteende och författningskommentaren preciserar att det betyder insatser grundade på samtal och behandlingsarbete (Prop. 2020/21:163).

Sammanfattningsvis kan inspirationen från ATV, den befintliga kunskapen och stödformerna som växt fram sedan 1990-talet, vilka professionaliserats och övertagits av socialtjänsten, samt de vägledande kommentarerna till lagen vara tänkbara förklaringar till varför lagtexten ofta i praktiken realiserats som samtalsbehandling.

Referenser

- Akoensi, T.D., Koehler, J.A., Lösel, F. & Humphreys, D.K. (2012) Domestic violence perpetrator programs in Europe, part 2: a systematic review of the state of evidence. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 57(10): 1206–1225. [https://doi.org/10.1177/0306624X12468110]
- Arce, R., Arias, E., Novo, M. & Fariña, F. (2020) Are interventions with batterers effective? A meta-analytical review. *Psychosocial Intervention*, 29(3): 153–164. [https://doi.org/10.5093/pi2020a11]
- Bacchi, C. (2009) *Analysing policy: what's the problem represented to be?* Pearson Education Australia.
- Babcock, J.C., Green, C.E. & Robie, C. (2004) Does batterers treatment work? A meta-analytic review of domestic violence treatment. *Clinical Psychological Review*, 23: 1023–1053. [https://doi.org/10.1016/j.cpr.2002.07.001]
- Berg Nessel, M., Lara-Cabrera, M.L., Dalsbø, T.K., Pedersen, S.A., Bjørngaard, J.H. & Palmstierna, T. (2019) Cognitive behavioural group therapy for male perpetrators of intimate partner violence: a systematic review. *BMC Psychiatry*, 19(1): 1–13. [https://doi.org/10.1186/s12888-019-2010-1]
- Brante, T., Svensson, K. & Svensson, L.G. (red.) (2019) *Det professionella landskapets framväxt*. Lund: Studentlitteratur.
- Eduards, M. (2023) #metoo: ett självförsvar. I: H. Ganetz, K. Hansson & M. Sveningsson (red.) *Maktordningar och motstånd: forskarperspektiv på #metoo i Sverige*. Lund: Nordic Academic Press.
- Ekström, V. (2016) *Det besvärliga våldet: socialtjänstens stöd till kvinnor som utsatts för våld i nära relationer*. Linköping: Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier, Linköpings universitet.
- Eriksson, M., Biller, H. & Balkmar, D. (2006) *Mäns våldsutövande: barns upplevelser: en kartläggning av interventioner, kunskap och utvecklingsbehov*. Stockholm: Regeringskansliet, Näringsdepartementet.
- FN:s deklaration om avskaffandet av våld mot kvinnor (1993).
- Gondolf, E. (2004) Evaluating batterer counselling programs: a difficult task showing some effects and implications. *Aggression and Violent Behaviour*, (9): 605–631. [https://doi.org/10.1016/j.avb.2003.06.001]
- Gondolf, E. (2011) The weak evidence for batterer program alternatives. *Aggression and Violent Behavior*, (16): 347–353. [https://doi.org/10.1016/j.avb.2011.04.011]
- Hamilton, L., Koehler, J.A. & Lösel, F. (2012) Domestic violence perpetrator programs in Europe, part 1: a survey of current practice. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 57(10): 1189–1205. [https://doi.org/10.1177/0306624X12469506]
- Hearn, J., Nordberg, M., Andersson, K., Balkmar, D., Lucas Gottzén, L., Klinth, R., Pringle, K. & Sandberg, L. (2012) Hegemonic masculinity and beyond: 40 years of research in Sweden. *Men and Masculinities*, 15(1): 31–55. [https://doi.org/10.1177/1097184X11432113]
- Helmersson, S. (2017) *Mellan systemskap och behandling: omförhandlingar inom ett förändrat stöd-fält för våldsutsatta kvinnor*. Lund: Institutionen för socialt arbete, Lunds universitet.
- Hoppstadius, H. (2020) *Mäns våld mot kvinnor: diskurser och kunskap i det sociala arbetets praktik*, Sundsvall: Institutionen för psykologi och socialt arbete, Mittuniversitetet.
- Istanbulkonventionen (2011).
- Ljungwald, C. (2011) *The emergence of the crime victim in the Swedish social services act*. Stockholm: Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet.
- Lundberg, L. (2018) A new area of expertise? Incorporating social work with intimate partner violence

- into Swedish social services organizations. *Nordic Social Work Research*, 8(2): 171–184. [https://doi.org/10.1080/2156857X.2017.1343744]
- Lundberg, L. & Bergmark, Å. (2021) Self-perceived competence and willingness to ask about intimate partner violence among Swedish social workers. *European Journal of Social Work*, 24(2): 189–200. [https://doi.org/10.1080/13691457.2018.1540970]
- Lundberg, L. & Stranz, H. (2019) A matter of choice: professionals' views on the incorporation of practical work with intimate partner violence into Swedish personal social services. *Nordic Journal of Social Research*, 10(1): 48–65. [https://doi.org/10.7577/njsr.2593]
- Mattsson, T. (2013) Motstånd och neutralisering: kön, makt och professionalitet i arbetet med våld i nära relationer. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 3–4: 150–167. [https://doi.org/10.3384/SVT.2013.20.3-4.2433]
- Nilsson, G. (2009) *Könsmakt eller häxjakt? Antagonistiska föreställningar om mäns våld mot kvinnor*. Lund: Institutionen för etnologi, Lunds universitet.
- Norén, J. & Eriksson, M. (2017) *Förändringsarbete med våldsutövande män: strategier för kvalitetsutveckling*. Sveriges Kommuner och Regioner.
- Prop. 1997/98:55 *Kvinnofrid*.
- Prop. 2005/06:155 *Makt att forma samhället och sitt eget liv: nya mål i jämställdhetspolitiken*.
- Prop. 2006/07:38 *Socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor*.
- Prop. 2020/21:163 *Förebyggande av våld i nära relationer*.
- SFS 2001:453 *Socialtjänstlag*.
- Sjögren, J. (2018) *Med relationen som redskap? Om socialsekreterare, klientarbete och professionalitet i socialtjänsten*. Linköping: Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier, Socialt arbete, Linköpings universitet.
- Smith Stover, C. Meadows, A.L. & Kaufman, J. (2009) Interventions for intimate partner violence: review and implications for evidence-based practice. *Professional Psychology: Research and Practice*, 40(3): 223–233. [https://doi.org/10.1037/a0012718]
- Socialstyrelsen (2020) *Behandlingsmetoder för personer som utövar våld i nära relationer*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- SOU 1995:60 *Kvinnofrid*.
- SOU 2004:121 *Slag i luften. En utredning om myndigheter, mansvåld och makt*.
- SOU 2006:65 *Att ta ansvar för sina insatser: socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor*.
- SOU 2015: 55 *Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck*.
- SOU 2018:37 *Att bryta ett våldsamt beteende: återfallsförebyggande insatser till män som utsätter närstående för våld*.
- Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (2018) *Behandling av våldsutövare i nära relationer*. Stockholm: Statens beredning för medicinsk och social utvärdering.
- M. Sörmark, (2020). Strangers in the Field: An Ethnographic Exploration of Men's Accounts of Intimate Partner Violence in a Treatment Group. *British Journal of Social Work*, 50, 1345–1362.
- M. Sörmark., Bildtgård, T.& Hübner, L (2023). Professional understandings of men's violence against women. Professionella förståelser av mäns våld mot kvinnor. *European Journal of Social Work* , VOL. 27, NO. 2, 413–426
- Törnqvist, M. (2006) *Könspolitik på gränsen: debatterna om Varannan damernas och Thamprofessorerna*. Stockholm: Sociologiska institutionen, Stockholms universitet.
- Wendt Höjer, M. (2002) *Rädsslans politik: våld och sexualitet i den svenska demokratin*. Malmö: Liber ekonomi.